

1e deeltoets TF1
2 november 2009
9.00h-12.00h

Dit tentamen bestaat uit 5 opgaven.
Met elke opgave zijn 20 punten te verdienen.
Begin bij elke opgave op een **nieuw en los** vel papier met daarop uw naam.

In dit tentamen wordt (net als in het boek en in het college) de absolute temperatuur aangeduid met T , en de constante van Boltzmann met $k_B = 1.38 \times 10^{-23} \text{J/K}$. Ook gebruiken we soms de afkorting $\beta = 1/(k_B T)$. Tevens mag u gebruiken dat de elementaire lading gelijk is aan $e = 1.6 \times 10^{-19} \text{C}$, het getal van Avogadro aan $N_A = 6 \times 10^{23} \text{mol}^{-1}$, en de gas constante aan $R = 8.31 \text{Jmol}^{-1}\text{K}^{-1}$. Zoals u wel weet is 1 atm druk in zeer goede benadering gelijk aan 10^5Pa .

BEARGUMENTEER UW ANTWOORDEN BONDIG.

ZORG ER VOOR DAT UW NAAM STAAT OP ELKE INGELEVERDE
PAGINA. GEBRUIK PER OPGAVE EEN NIEUW & LOS VEL
PAPIER.

REKENMACHINES EN ANDERE ELECTRONISCHE
HULPMIDDELEN ZIJN NOCH TOEGESTAAN NOCH NODIG —IN
GEVAL VAN NUMERIEKE ANWOORDEN VOLSTAAT EEN
AFSCHATTING VAN ~ 1 SIGNIFICANT CIJFER OF DE ORDE VAN
GROOTTE.

Opgave 1

We beschouwen een enkel deeltje dat zich in 2 microtoestanden kan bevinden, ofwel in de grondtoestand met energie $-\epsilon/2$ ofwel in de aangeslagen toestand met energie $+\epsilon/2$, met $\epsilon > 0$. Het deeltje is in thermisch evenwicht met een warmtebad op temperatuur T .

- Wat is de kans dat het deeltje in de grondtoestand toestand zit?
- Bereken de gemiddelde energie $u(T)$ van dit deeltje.
- Geef op basis van fysische argumenten (of eventueel m.b.v. uw resultaat bij onderdeel (b)) de gemiddelde energie van dit deeltje in (i) de hoge- T en (ii) de lage- T limiet.
- De overgangstemperatuur tussen hoge- T en lage- T gedrag noemen we T^* . Geef een schatting voor T^* , en geef aan welke T -afhankelijke fysische grootte maximaal is bij $T = T^*$.
- Als nu gegeven is dat $\epsilon = 1$ meV, zit het deeltje dan bij kamertemperatuur in essentie in de hoge- T of lage- T limiet? Beargumenteer uw antwoord.

Opgave 2 —begin op een nieuw vel s.v.p.

We beschouwen een oppervlak waarop identieke atomen kunnen adsorberen. Er zijn N mogelijke adsorptie posities op dit oppervlak, en op elk daarvan kan maximaal 1 atoom adsorberen. Een geadsorbeerd atoom is aan het oppervlak gebonden met een (negatieve) energie $-\epsilon$ (dus $\epsilon > 0$). De adsorptie-posities zitten zo ver van elkaar dat ze elkaar niet beïnvloeden.

- Geef de multipliciteit van dit systeem voor het geval dat er n atomen zijn geadsorbeerd (dus met $0 \leq n \leq N$).
- Bereken de entropie van de macrotoestand met n geadsorbeerde atomen. Vereenvoudig uw uitdrukkingen door aan te nemen dat zowel $N \gg 1$ als $n \gg 1$.
- Als de temperatuur van het systeem T is, bereken dan het gemiddeld aantal geadsorbeerde atomen $\langle n \rangle$.
- Bereken tevens de standaard deviatie σ in het aantal geadsorbeerde atomen bij temperatuur T .

Opgave 3 —begin op een nieuw vel s.v.p.

We beschouwen een klassiek ideaal gas van N puntdeeltjes. Het gas wordt langzaam (reversibel) geëxpandeerd van het begin-volume V_1 naar het eind-volume $V_2 = 4V_1$. De begin-temperatuur T_1 is bekend, en dus ook de begin-energie $E_1 = 3Nk_B T_1/2$. De (nog onbekende) eind-energie noemen we E_2 . Het aantal deeltjes verandert niet.

- Relateer met behulp van de Eerste Hoofdwet de energieverandering van het gas $\Delta E = E_2 - E_1$ aan de toegevoerde warmte Q en de op het gas geleverde arbeid W gedurende de expansie.
- Bereken W voor het geval dat de expansie onder isobare omstandigheden verloopt.
- Bereken Q , W , en E_2 voor het geval dat de expansie isotherm verloopt.
- Bereken Q voor een adiabatische expansie.
- Indien de expansie van de begin- naar de eind-toestand van onderdeel (d) irreversibel i.p.v. reversibel geweest zou zijn, zou dan de toegevoerde warmte groter of kleiner zijn geweest, of even groot?

Opgave 4 —begin op een nieuw vel s.v.p.

- (a) Beschouw een motor die $3/4$ van de energie van de verbruikte brandstof omzet in (nuttig) vermogen, terwijl $1/4$ als restwarmte wordt gedumpt in de buitenlucht op temperatuur $T_1 = 300\text{K}$. Bereken de temperatuur T_2 die de verbrandingskamer minstens moet hebben.
- (b) Bereken het aantal mol gas-deeltjes in 1 liter klassiek ideaal gas op kamertemperatuur onder atmosferische druk. Schat tevens het aantal watermoleculen in een liter vloeibaar water.
- (c) Laat zien dat

$$\left(\frac{\partial S}{\partial p}\right)_T = -\left(\frac{\partial V}{\partial T}\right)_p, \quad (1)$$

waarbij S de entropie, p de druk, T de temperatuur, en V het volume is van een of ander thermodynamisch systeem.

- (d) Bereken, uitgaande van de eerste hoofdwet, de differentiaal dH van de enthalpie van een thermodynamisch systeem met volume V , druk p , entropie S , en temperatuur T . Het aantal deeltjes mag u hier vast veronderstellen.
- (e) Als de Helmholtz vrije energie van een zeker thermodynamisch systeem gegeven wordt door $F(T, V) = -VT^2/4$, bereken dan de energie $U(S, V)$ m.b.v een Legendre transformatie. De notatie is standaard, zoals bijv. in (d), en het deeltjes aantal is vast verondersteld.

Opgave 5 —begin op een nieuw vel s.v.p.

De snelheids-component v_x van een gas-deeltje in de x -richting wordt vele malen gemeten. De kansverdeling voor v_x blijkt te voldoen aan

$$f(v_x) \propto \exp\left(-\frac{mv_x^2}{2k_B T}\right),$$

met m de massa van een gas deeltje en T de gas temperatuur.

- (a) Bereken de correct-genormeerde kansverdeling $f(v_x)$.
- (b) Schets in één plot $f(v_x)$ als functie van v_x voor twee temperaturen T_1 en T_2 met $T_1 > T_2$; geef duidelijk aan welke curve hoort bij welke temperatuur.
- (c) Bereken de gemiddelde x -snelheid $\langle v_x \rangle$ en de gemiddelde kwadratische x -snelheid $\langle v_x^2 \rangle$.
- (d) Het blijkt een d -dimensionaal gas te zijn, waarin alle cartesische richtingen equivalent zijn. Bereken de gemiddelde kinetische energie per deeltje.

EINDE